Pamięci Profesora
dr. hab. Klemensa Ratajczaka
Autorzy

WSTĘP

Dokonujący się proces transformacji polskiego systemu ekonomicznego w kierunku gospodarki rynkowej stawia rolnictwo i gospodarkę żywnościową przed koniecznością dokonania głębokich zmian strukturalnych potencjału wytwórczego oraz systemu organizacyjno-własnościowego. Wynika to przede wszystkim z faktu, że w rolnictwie polskim w minionych latach zablokowane zostały procesy racjonalizacji i unowocześnienia struktur ekonomicznych, z których korzystały kraje Europy Zachodniej. W efekcie dzisiaj znajduje się ono ponownie na początku drogi budowania stosunków rynkowych. Podobnie przemysł spożywczy i inne pozarolnicze gałęzie gospodarki żywnościowej, na skutek funkcjonowania w przeszłości monopolu własności państwowej i systemu centralnego kierowania, obecnie w zasadzie znajdują się dopiero na etapie adaptacji rozwiązań organizacyjno-własnościowych do warunków rynkowych, a kształtowanie racjonalnych struktur wewnętrznych poszczególnych przedsiębiorstw oraz sprawnych i skutecznych więzi pomiędzy nimi, opartych na informacji rynkowej, jest bardzo trudne, gdyż rynek żywnościowy jest jeszcze na niskim poziomie dojrzałości ekonomicznej.

W tej sytuacji powstaje problem, w jakim kierunku powinny pójść zmiany strukturalne sfery wytwarzania żywności, aby jej działalność była coraz bardziej efektywna ekonomicznie, a tym samym z jednej strony zdolna do zapewnienia opłacalności produkcji tym wytwórcom, których decyzje oparte są na rachunku ekonomicznym, a z drugiej – konkurencyjna jakościowo

i cenowo wobec produktów zagranicznych na wewnętrznym i światowym rynku żywnościowym. Zaprezentowane czytelnikowi opracowanie stanowi próbę włączenia się Katedry Agrobiznesu Akademii Ekonomicznej w Poznaniu w nurt dyskusji wokół tak wysoce złożonej kwestii. Katedra ta bowiem, z inspiracji prof. dr. hab. Klemensa Ratajczaka, od kilku lat prowadzi badania teoretyczno-empiryczne w tej dziedzinie.

Celem, który przyświecał publikacji niniejszego opracowania, było zaprezentowanie wyników badań nad określeniem uwarunkowań ekonomicznych i instytucjonalnych prorynkowych zmian strukturalnych rolnictwa i jego otoczenia ekonomicznego oraz procesów i mechanizmów dostosowawczych producentów żywności do warunków gry rynkowej, a także czynników sprzyjających i hamujących te procesy w praktyce gospodarczej. W szczególności autorzy poszukiwali odpowiedzi na następujące pytania:

– jakie są źródła trudności procesów dostosowawczych rolnictwa i gospodarki żywnościowej do wymogów mechanizmu rynkowego?

– jaki powinien być podział ról pomiędzy mechanizmem rynkowym i interwencjonizmem państwowym w kreowaniu prorynkowych zmian strukturalnych sfery wytwarzania żywności?

– jak przebiegają wzajemne procesy dostosowawcze pomiędzy gospodarstwami rolnymi a rynkiem rolnym?

– w jakim kierunku powinny zmierzać zmiany relacji pomiędzy ziemią, pracą i kapitałem w rodzinnych gospodarstwach rolnych, prowadzące do wzrostu wydajności i obniżenia kosztów produkcji?

– jaki wpływ wywiera urynkawianie gospodarki na poziom i strukturę dochodów rodzinnych gospodarstw rolnych?

– jak przebiegają procesy kooperacji i integracji pomiędzy rolnictwem i przemysłem spożywczym, zwłaszcza mleczarskim?

Aczkolwiek opracowanie nie dostarcza gotowych recept, przydatnych do tworzenia strategii prorynkowych zmian strukturalnych rolnictwa i gospodarki żywnościowej, to jednak, w przekonaniu autorów, umożliwia poznanie wielu przesłanek naukowych przydatnych do kreowania tego rodzaju strategii. Ponadto lektura publikacji sprzyjać może na tyle pobudzeniu wyobraźni czytelnika biorącego aktywny udział w życiu gospodarczym, aby zdawał sobie sprawę z pozytywów i negatywów dotychczasowych procesów dostosowawczych sfery wytwarzania żywności do wymogów rynku oraz ujrzał w nieco szerszym świetle długookresowe cele, drogi i instrumenty rozwoju tego segmentu gospodarki narodowej.

Bogumiła Wojciechowska-Ratajczak